

El patrimoni arqueològic i la propietat privada*

per Joan Abad i

Albert Aulines

* Article publicat el 13 d'agost de 2006 al Diari de Girona (pàgina 50).

Estem en ple estiu: nombrosos jaciments són meticulosament excavats i investigats, d'altres -aquells que estiguin oberts al públic- són àmpliament visitats, els mitjans de comunicació ens informen amb freqüència de les darreres troballes. És l'època de l'any en què el món de l'arqueologia està més actiu.

Per començar i per situar-nos hem de fer referència a la legislació vigent i esmentar que el terme precís que engloba tot allò relacionat amb l'arqueologia és el de "patrimoni arqueològic" i que la llei, la "carta magna", que el regula és la Llei 9/1993 de Patrimoni Cultural Català. Amb aquesta llei, l'arqueologia es vincula des de bon principi amb el concepte genèric de Patrimoni, alhora que n'és un dels seus elements constituents (els altres són: l'històric, l'artístic, l'arquitectònic, el paleontològic, l'etnològic, el documental, el bibliogràfic, el científic i el tècnic). L'objectiu bàsic i raó de ser de la Llei 9/1993 és la de vetllar per la integritat del Patrimoni, tant públic com privat, i per la protecció, conservació, acreixement, difusió i foment d'aquest patrimoni.

Si mirem enrera, ens adonem que a les comarques gironines l'arqueologia com a disciplina i com a objecte de coneixement científic i social ha millorat substancialment des dels seus inicis (segle XIX). És a partir de finals de la dècada dels setanta, però, que té lloc el seu avenç més significatiu com a conseqüència dels canvis polítics, jurídics, econòmics, socials i culturals produïts al nostre país: l'Estat, que ara és democràtic, social i de dret, dictamina mesures específiques per a la protecció i foment d'aquest tipus de patrimoni; la societat civil té un paper conscient, responsable i actiu (les campanyes "Salvem..."); els sectors professionals relacionats amb l'arqueologia han incrementat i s'han diversificat (investigació i divulgació); el patrimoni ja forma part del sistema educatiu general. Des d'aquest punt de vista històric, és a principis del segle XXI que l'arqueologia es troba en el seu moment més òptim i, per tant, una valoració de caire general només pot ser positiva. Ara bé, això no ens ha d'impedir reconèixer, tenir present i posar l'accent crític en alguns aspectes que encara convé millorar, com ara l'estat de conservació d'alguns jaciments, la situació laboral dels professionals, el paper de les administracions públiques o la formació acadèmica. A continuació, però, ens referirem a un altre d'aquests aspectes: el dels jaciments emplaçats en una propietat privada.

El patrimoni arqueològic està constituït per uns béns que poden ser mobles (eines de pedra, objectes de ceràmica) i immobles (un poblat ibèric, un castell) i de titularitat pública o privada. Però, són els jaciments el punt de partida -els centres de treball *sine quan non* de l'arqueologia- que

permeten estructurar i desenvolupar tres tasques bàsiques: la científica (obtenció de dades: materials lítics, faunístics), la social (divulgació del coneixement històric: visites, publicacions) i la patrimonial (protecció i conservació dels conjunts). En tant que immoble, cada jaciment ocupa físicament una part concreta del territori, raó per la qual pot ser motiu de conflicte en aquell cas que aquesta parcel·la pertanyi a un particular els interessos del qual -per perjudici, per manca d'informació- siguin diametralment oposats als que puguin tenir des d'un punt de vista arqueològic.

La problemàtica propietat privada/jaciment arqueològic no és pas nova: s'ha produït d'altres vegades en el passat, es manté en l'actualitat i, de ben segur, es reproduirà en els propers anys. És una problemàtica que explica perquè, tant a les comarques gironines com a la resta de Catalunya, alguns jaciments potencialment rendibles a tots nivells (científic, social, econòmic i educatiu) estiguin actualment del tot paralitzats. Citarem un exemple que coneixem de primera mà: l'excavació del jaciment paleolític Balma de la Xemenenia (Amer) està suspesa *sine die* degut a l'oposició, la ignorància i l'actitud agressiva respecte a l'arqueologia per part del propietari dels terrenys, per una banda, i, de l'altra, pel fet que l'administració local -a qui segons la Llei 9/1993 corresponen àmplies competències en matèria de protecció i conservació del seu patrimoni municipal- s'inhibeix d'intentar trobar una solució conciliadora que permeti reprendre amb normalitat les activitats arqueològiques.

És comprensible que ens plantegem respondre en positiu si hi ha alguna manera d'establir un punt d'acord just i raonable que resolgui definitivament aquesta permanent disjuntiva: entre el legítim i constitucionalment reconegut dret a la propietat privada, per una banda, i, de l'altra, la protecció, conservació, acreixement, difusió i foment del patrimoni arqueològic que reconeix la Llei 9/1993. Entenem que la única solució és d'ordre jurídic i que li correspon emprendre-la a l'administració pública: s'hauria de legislar, regular i aplicar amb claredat, sense ambigüitats, una manera de procedir estàndard que es materialitzés en un acord que respectés la propietat privada però alhora també el patrimoni arqueològic. En un estat democràtic, social i de dret ha de ser possible desenvolupar i arribar a establir un acord jurídic d'aquest tipus.

Som a l'estiu de l'any 2006. Molts jaciments que ara s'estan excavant i investigant aportaran dades significatives del nostre passat històric i al mateix temps continuaran rebent visites de desenes de persones de totes les edats. D'altres jaciments, però, no es podran excavar ni ser divulgats, tot i que també podrien proporcionar resultats científics i socials satisfactoris que contribuïrien a enriquir una mica més el nostre patrimoni arqueològic.